

Κείμενο 1

Τι θα γίνει αν μου πάρουν τα ρομπότ τη δουλειά: Αυτοματοποιημένο μέλλον και ανεργία

Το κείμενο, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αποτελεί απόσπασμα του βιβλίου του Τζέιμς Σούζμαν, με τίτλο «Εργασία: Η ιστορία του πώς περνάμε τον χρόνο μας», το οποίο κυκλοφορεί σε μετάφραση της Λίζας Εκκεκάκη από τις εκδόσεις Μεταίχμιο (2021).

Τον Σεπτέμβριο του 2013 οι Καρλ Φρέι και Μάικλ Όσμπορν από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης δημοσίευσαν τα αποτελέσματα μιας έρευνας σχετικά με την τεχνολογική ανεργία που προκάλεσε θόρυβο. Το συμπέρασμα των Φρέι και Όσμπορν ήταν πως τα ρομπότ είναι ήδη προ των πυλών των εργοστασίων και μάλιστα έχουν βάλει στο χάντρινο ρομποτικό τους μάτι σχεδόν τις μισές από τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας στις ΗΠΑ.

Ακολούθησε καταγιγισμός παρόμοιων **μελετών**. Αν και χρησιμοποιούσαν ελαφρώς διαφορετική μεθοδολογία, τα ευρήματα όλων προσέθεταν επίπεδα λεπτομέρειας στη ζοφερή¹ εκτίμηση των Φρέι και Όσμπορν. Όλες **αυτές** οι μελέτες συμφωνούσαν ότι ορισμένοι επιμέρους τομείς ήταν σημαντικά πιο ευάλωτοι στην αυτοματοποίηση σε σχέση με άλλους, γιατί η τεχνολογία ήταν ήδη αρκετά προσιτή οικονομικά, ώστε οι εταιρείες που θα επένδυαν σε αυτήν να έχουν σχετικά γρήγορα απόδοση. Οι **μελέτες** ανέφεραν επίσης ότι κάποια επαγγέλματα φαίνονται εν πολλοίς άρρωτα από την αυτοματοποίηση, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Μεταξύ **αυτών** είναι τα εξαρτώμενα από τις τέχνες της πειθούς (π.χ. δημόσιες σχέσεις) και όσα απαιτούν υψηλό βαθμό ενσυναίσθησης (π.χ. ψυχιατρική), δημιουργικότητας (π.χ. σχέδιο μόδας) ή επιδεξιότητας των χεριών ή των δαχτύλων (π.χ. χειρουργική).

Εντούτοις, οι μελέτες δεν επέτρεπαν σε κανέναν να εφησυχάσει οριστικά. Μεγάλα ποσά επενδύονται, για να αναπτυχθούν μηχανές με επιδεξιότητα ανθρώπινου ή ανώτερου επιπέδου, καθώς και άλλες, ικανές να μιμηθούν την κοινωνική νοημοσύνη και τη δημιουργικότητα. Κατά συνέπεια, ό,τι φαινόταν πριν από λίγα χρόνια μακρινό ορόσημο για την αυτοματοποίηση, τώρα φαίνεται πολύ κοντά μας. Για παράδειγμα, το 2017 το ρομπότ Χίαογί, δημιουργήμα του Πανεπιστημίου Tsinghua στο Πεκίνο και μιας κρατικής επιχείρησης, πέρασε πανεύκολα τις εθνικές εξετάσεις της Κίνας για τη χορήγηση άδειας ασκήσεως ιατρικού επαγγέλματος. Επιπλέον, με την τεχνολογία δημιουργίας deep fake² βίντεο διαθέσιμη σε όποιον έχει σύνδεση στο Διαδίκτυο, και τις μηχανές να βελτιώνονται διαρκώς όσον αφορά την ερμηνεία της ανθρώπινης γλώσσας και τη δημιουργική χρήση της, υπάρχει μια ζοφερή αίσθηση ότι κανενός η εργασία δεν είναι απολύτως ασφαλής.

Κείμενο 2

Ένας Ρώσος συνταγματάρχης στη Λάρισα

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το μυθιστόρημα του Μ. Καραγάτση «Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν» (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1933).

Ήταν ένας άντρας ως πενήντα χρόνων, ένας κολοσσός. Το ύψος του έφτανε τα δύο μέτρα. Πλάτες φαρδιές, πόδια και χέρια πελώρια, αναλογίες αρμονικές – ούτ' ένα δράμι ξύγκι³ περιττό. Ξανθός και ροδοκόκκινος, δεν είχε ακόμα δοκιμάσει το ηλιόκαμα του ελληνικού ουρανού. Παρουσιάστηκε στη Σχολή με στολή εκστρατείας συνταγματάρχη του ποτέ ρωσικού τσαρικού στρατού, πολύ κακοπαθιασμένη. Μια πανάθλια βαλίτσα κρεμόταν απ' το φοβερό χέρι του. [...] Ο Λιάπκιν αναστέναξε· και με σύντομες φράσεις διηγήθηκε την ιστορία της ζωής του (στο Διευθυντή της Γεωργικής Σχολής Λαρίσης):

– Κατάγομαι από παλιά φαμίλια [...] Τα χτήματά μας –πολλά χωράφια, γερό εισόδημα– βρίσκονταν στο κυβερνείο του Καζάν. Τα φρόντιζε ο πατέρας μου. Εγώ ήθελα να γίνω στρατιωτικός, και μπήκα στη Σχολή Ευελπίδων της Μόσχας. [...] Αποστρατεύθηκα με το βαθμό του ταγματάρχη κι αποτραβήχτηκα στα χτήματά μου, μαζί με τη γυναίκα και το κοριτσάκι μου. Αγάπησα τη γη, έμαθα την τέχνη να την κάνω να καρπίζει... Δυο χρόνια πιο ύστερα πέθανε η γυναίκα μου. Απόμεινα μόνος με την κόρη μου, τη Λιούμπιτς. [...] Αναστέναξε ξανά· και συνέχισε:

– Μόλις κηρύχτηκε ο πόλεμος, με ανεκάλεσαν στην ενέργεια, με το βαθμό του αντισυνταγματάρχη. [...]Μα όλα πήγαν χαμένα. Μπάρκαρα στο τελευταίο εγγλέζικο πολεμικό που σάλπαρε απ' την Οδησό και ξεμπάρκαρα στην Πόλη. Κατόπι ήρθα στην Αθήνα. [...]

– Πώς μπορέσατε να διορισθείτε στη Σχολή;, ρωτάει ο κ. Διευθυντής.

– Φτάνοντας στην Ελλάδα, έπρεπε να βρω κάποιο τρόπο να βγάλω το ψωμί μου. Τι δουλειά μπορεί να κάνει, σε ξένο τόπο, ένας στρατιωτικός; Σκέφθηκα πως οι γεωπονικές μου γνώσεις, μολονότι πρακτικές, ίσως μου φαινόταν χρήσιμες. Πήγα λοιπόν στο Υπουργείο Γεωργίας και παρακάλεσα να με διορίσουν οπουδήποτε. [...] Έτσι διορίστηκα Επιστάτης του Σταθμού Επιβητόρων Ίππων της Αβερωφείου Γεωργικής Σχολής Λαρίσης. Ομολογώ πως, ούτε όταν ήμουν στις πιο μεγάλες μου δόξες, δεν είχα τόσο μακρύ τίτλο!

Γέλασαν καλόκαρδα· κι ο Λιάπκιν είπε:

– Είναι σκληρό να ξαναρχίζεις τη ζωή σου στα πενήντα...

¹ Σκοτεινή, απαισιόδοξη

² Η δυνατότητα αντικατάστασης του προσώπου σε μια φωτογραφία με ένα άλλο πρόσωπο που του μοιάζει.

³ Λίπος

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με βάση το Κείμενο 1, να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο απαντητικό σου φύλλο δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη: Σωστό ή Λάθος.

- α. Η έρευνα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης ανέδειξε την επίδραση της αυτοματοποίησης στην αύξηση των θέσεων εργασίας.
- β. Ακολούθησαν πολλές άλλες έρευνες, οι οποίες δεν επιβεβαίωναν τα πορίσματα της έρευνας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.
- γ. Σύμφωνα με τις μελέτες, κάποια επαγγέλματα δε θα επηρεαστούν ποτέ από την αυτοματοποίηση.
- δ. Οι μηχανές στο πολύ μακρινό μέλλον θα διαθέτουν δεξιότητες ανθρώπινου ή ανώτερου επιπέδου.
- ε. Με βάση τα νέα ερευνητικά δεδομένα, το εργασιακό μέλλον προβλέπεται ανασφαλές.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού εντοπίσεις δύο τρόπους, με τους οποίους εξασφαλίζεται η συνοχή στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4), να εξηγήσεις τη λειτουργία τους στη σύνδεση των νοημάτων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρεις περιπτώσεις, στις οποίες αξιοποιείται η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 6) και να τις μεταγράψεις σε κυριολεκτική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 6). Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συντάκτης επιλέγει στις συγκεκριμένες περιπτώσεις τη μεταφορική λειτουργία (μονάδες 3);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

(ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ 2022 - ΕΝΕΓΥΛ Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑ 21212)

Σε μια εκδήλωση του σχολείου σου για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, εκφωνείς μία ομιλία προς τους καθηγητές και τους συμμαθητές σου. Σε αυτή την ομιλία εξηγείς για ποιους λόγους πιστεύεις πως οι νέοι ανησυχούν για την επιλογή του επαγγέλματός τους. (200-250 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

- α. Για ποιο λόγο ο συγγραφέας παραθέτει τα λόγια του Λιάπκιν σε ευθύ λόγο;
- β. Να σχολιάσετε τη λειτουργία των αποσιωπητικών στη φράση: «Είναι σκληρό να ξαναρχίζεις τη ζωή σου στα πενήντα...»
- γ. Να εντοπίσετε το χωρίο όπου χρησιμοποιείται περιγραφή και να εξηγήσετε τη λειτουργία της.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκαλεί ο χαρακτήρας του Λιάπκιν, όπως σκιαγραφείται στο κείμενο 2; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις με αναφορές σε κατάλληλα χωρία του αποσπάσματος.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)**1ο υποερώτημα (μονάδες 10)**

α. Λ

β. Λ

γ. Λ

δ. Λ

ε. Σ

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τρόποι με τους οποίους εξασφαλίζεται η συνοχή στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 (ενδεικτικά):

α. Με την επανάληψη: παρόμοιων μελετών, οι μελέτες

β. Με τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων: αν και, επίσης

γ. Με τη χρήση αντωνυμιών: όλες αυτές οι μελέτες, μεταξύ αυτών κ.ά.

Λειτουργία στη σύνδεση των νοημάτων (ενδεικτικά):

α. παρόμοιων μελετών, οι μελέτες: έμφαση, συνεκτική παρουσίαση των πορισμάτων των επιμέρους μελετών,

β. αν και: αντίθεση - εναντίωση, διαφοροποίηση των νέων μελετών ως προς τη μεθοδολογία επίσης: προσθήκη ενός ευρήματος των μελετών,

γ. όλες αυτές οι μελέτες: σύνδεση με τις μελέτες που αναφέρονται στην προηγούμενη περίοδο, μεταξύ αυτών: σύνδεση με τα άτρωτα επαγγέλματα που αναφέρονται στην προηγούμενη περίοδο λόγου.

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Οι μαθητές/-τριες μπορούν να αναφέρουν κάποιες από τις παρακάτω ενδεικτικές περιπτώσεις:

- μιας έρευνας που προκάλεσε θόρυβο: έρευνας που προκάλεσε έντονη συζήτηση /εντύπωση,
- ρομπότ είναι ήδη προ των πυλών των εργοστασίων: τα ρομπότ σύντομα θα χρησιμοποιηθούν στα εργοστάσια,
- έχουν βάλει στο χάντρινο ρομποτικό τους μάτι ... τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας: η χρήση των ρομπότ θα οδηγήσει στη μείωση των θέσεων εργασίας,

- ακολούθησε καταιγισμός παρόμοιων μελετών: ακολούθησαν πολλές παρόμοιες μελέτες,

- ζοφερή εκτίμηση: εκτίμηση που προκαλεί φόβο,

- ευάλωτοι στην αυτοματοποίηση: επηρεάζονται πολύ από την αυτοματοποίηση,

- κάποια επαγγέλματα ... άτρωτα από την αυτοματοποίηση: επαγγέλματα που δεν επηρεάζονται από την αυτοματοποίηση κ.α.

Σε αρκετά σημεία του κειμένου εντοπίζεται η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας, διότι ο στόχος του συντάκτη δεν είναι απλώς η πληροφόρηση γύρω από τις εξελίξεις που πυροδοτεί η αυτοματοποίηση στην εργασία, αλλά και η συγκινησιακή φόρτιση των αναγνωστών, η ευαισθητοποίησή τους για τις ραγδαίες αλλαγές στον εργασιακό χώρο, λόγω της αυτοματοποίησης. Με τη λειτουργία της γλώσσας αυτού του είδους επιτυγχάνεται ο προβληματισμός του/της αναγνώστη/ -στριας, καθώς το μήνυμα προβάλλεται έμμεσα και με στοχαστικό τρόπο.

ΘΕΜΑ 2 (ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ 2022 - ΕΝΕΓΥΛ Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑ 21212)

Ύφος σοβαρό, απρόσωπο, πληροφοριακό – γ' πρόσωπο στην επιχειρηματολογία, ενδεχομένως α' και β' ενικό/πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στις προσωπικές τοποθετήσεις – λεξιλόγιο επίσημο.

Προσφώνηση ομιλίας: Κυρίες και κύριοι, Αγαπητές συμμαθήτριες και αγαπητοί συμμαθητές...

Εισαγωγή/πρόλογος: η αξία του επαγγέλματος γενικά

Κύριο Θέμα: για ποιους λόγους θεωρεί ο/η μαθητής/τρια ότι οι νέοι ανησυχούν για την επιλογή του επαγγέλματός τους:

- Ο ελλιπής συμβουλευτικός ρόλος του σχολείου στα θέματα επαγγελματικής αποκατάστασης και ανίχνευσης των επιθυμιών, των δεξιοτήτων και των αναγκών όλων των μαθητών στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσανατολισμού.

- Οι αλλεπάλληλες αλλαγές στο εργασιακό τοπίο και οι νέες επαγγελματικές συνθήκες και απαιτήσεις.

- Η ανάγκη επαγγελματικής αποκατάστασης ως μέσου όχι μόνο για την επιβίωση του ανθρώπου, αλλά και για την κοινωνική του ανάδειξη.

Παρατήρηση: οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να εμπλουτίσουν τα επιχειρήματά τους με παραδείγματα από την εμπειρία τους.

Επίλογος: Ανακεφαλαίωση

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

ΘΕΜΑ 3

α. Ο συγγραφέας παραθέτει σε ευθύ λόγο τα λόγια του Λιάπκιν έτσι ώστε να αναδειχθεί καλύτερα ο χαρακτήρας του ήρωα και να χαρίσει στο κείμενο αληθοφάνεια. Ο Λιάπκιν σε α' ενικό πρόσωπο με έντονα εξομολογητικό τόνο κάνει έναν απολογισμό της ζωής του αναφέροντας τις δυσκολίες που αντιμετώπισε και την προσπάθεια που έκανε για να επιβιώσει ο ίδιος και η κόρη του.

β. Η τελευταία φράση του «Είναι σκληρό να ξαναρχίζεις τη ζωή σου στα πενήντα...» φανερώνει τα συναισθήματά του για την δυσκολία επαγγελματικής αποκατάστασης στη μέση ηλικία, ενώ με τα αποσιωπητικά υποθέτουμε πως από συγκίνηση δεν συνεχίζει τα λόγια του. Παράλληλα, βέβαια, ο αναγνώστης προβληματίζεται για αυτήν την κατάσταση, ενώ είναι πιθανόν να ανακαλέσει στη μνήμη του παρόμοιες εμπειρίες.

γ. Περιγραφή εντοπίζεται στο χωρίο: «Ήταν ένας άντρας ως πενήντα χρόνων, ένας κολοσσός. Το ύψος του έφτανε τα δύο μέτρα. Πλάτες φαρδιές, πόδια και χέρια πελώρια, αναλογίες αρμονικές – ούτ' ένα δράμι ξύγκι⁴ περιττό. Ξανθός και ροδοκόκκινος, δεν είχε ακόμα δοκιμάσει το ηλιόκαμα του ελληνικού ουρανού. Παρουσιάστηκε στη Σχολή με στολή εκστρατείας συνταγματάρχη του ποτέ ρωσικού τσαρικού στρατού, πολύ κακοπαθιασμένη. Μια πανάθλια βαλίτσα κρεμόταν απ' το φοβερό χέρι του.»

Μέσω της περιγραφής ο αναγνώστης μπορεί να δημιουργήσει νοερά την εικόνα του Λιάπκιν. Το κείμενο κερδίζει σε ζωντάνια και αμεσότητα, ενώ προσελκύεται η προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Επίσης, στην προκειμένη περίπτωση, η περιγραφή δίνει έμφαση στην αντίθεση του επιβλητικού παρουσιαστικού του Λιάπκιν και του ταπεινού και τρυφερού χαρακτήρα του, όπως φαίνεται από το ύφος της ομιλίας του και από την αγάπη και έγνοια του για την κόρη του.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε άποψη διατυπώνεται από τους μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Θετικά αξιολογείται η προσπάθεια του/της μαθητή/-τριας να αναδείξει μέσα από την απάντησή του/της τις σκέψεις και τα συναισθήματά του/της σε σχέση με:

- τις ανατροπές της τύχης του ήρωα (απώλεια αγαπημένων προσώπων, πόλεμος, οικονομικός και κοινωνικός ξεπεσμός, αναζήτηση τύχης σε μια νέα χώρα),
- τις διαρκείς επαγγελματικές εναλλαγές λόγω των ιστορικο-κοινωνικών συνθηκών,
- την αγωνιστικότητα του ήρωα,
- την προσαρμοστικότητά του στα νέα δεδομένα,
- τον αυτοσαρκασμό και τη χιουμοριστική διάθεση με την οποία ο ήρωας αντιμετωπίζει τις δυσκολίες

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό ΛύκειοΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».